

Korošec.

Izhaja vsako drugo soboto

v Kranju (tiska Iv. Pr. Lampret; izdaja konsorcijski „Gorenjca“; odgovorni urednik Lavoslav Mikus).

Velja za celo leto 4 K in se plačuje naročnina in inserati naprej. Vsi rokopisi, pisma in druge pošiljke naj se pošiljajo na uredništvo in upravnništvo „Korošca“ v Kranju. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno petilvrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke stanejo 10 vln.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Štev. 21.

V Celovcu, v soboto, dne 18. septembra 1909.

Leto II.

Po skupščini družbe sv. Cirila in Metoda na Jesenicah.

Dalje.

Na skupščini je bilo precej koroških kmetov, ki so vsi pazljivo poslušali razne govore. Že zato bi bilo boljše, da bi bili govorniki, ki so zastopali šolsko društvo, napram zborovalcem malo bolj uljudni. Saj so imeli pred seboj same Slovence in člane družbe sv. Cirila in Metoda, ki ima v svojem programu izrečno namen: «vsestransko podpirati in pospeševati slovensko šolstvo na katoliško-narodni podlagi». Ta točka je ostala tudi na zadnji skupščini neizpremenjena, tako, da bi take družbe lahko vesel bil vsak pošten kristjan! In vendar je posebno g. župnik Arnejc proti družbi zavzel tako sovražno stališče, da je to kvečjemu razumljivo radi njegove mladosti in neizkušenosti.

Zalutve napram družbi ne bomo ponavljali; obsoja jih že dovolj iskrena zahvala, katero je izrekel družbi g. župnik Treiber. Povedal pa je gosp. dr. Arnejc dve stvari, katere treba pribiti, da tudi tisti Korošci, ki niso bili na shodu, razumejo, zakaj družba sv. Cirila in Metoda nekaterim znanim gospodom ni po volji. Dr. Arnejc je med drugim rekel sledeče: «razpor je nastal tudi raditega, ker se je enkrat podpora, ki je bila namenjena za naše dijake, poslala g. dr. Müllerju, da jo razdeli! Ko so na to skupščinarji, ogorčeni, da se upa gosp. dr. Arnejc kaj takega navesti kot vzrok spora, odgovarjali, da imajo vendar še pravice razpolagati s svojim denarjem, in povpraševali, kje to stoji, da bi moral ves denar priti v roke političnega društva ali pa g. dr. Brejca, je g. dr. Arnejc povedal še sledeče: «Mi poznamo samo eno organizacijo na Koroškem in to je organizacija političnega društva in samo eno glavo in to je g. dr. Brejca. Zato ne potrebujemo in ne maramo nobenega

drugega društva, ki bi delovalo zunaj te organizacije, ker hočemo biti popolnoma sami!» Tem besedam je sledil velikanski smeh, ker je na ta način g. dr. Arnejc v svoji jezi menda povedal več kakor bi bil smel! Če imajo vzroki, ki se sedaj naenkrat navajajo zato, da nekateri politiki na Koroškem sovražijo tako potrebno slovensko šolsko društvo, tako podlago, potem seveda s takimi gospodi ni mogoče priti do sporazumljenja. Zato pa tudi udeleženci skupščine g. dr. Arnejca niso hoteli več poslušati in so burno zahtevali, da se mu vzame beseda. Sicer je potem g. urednik «Mira» izkušal rešiti ugled svojega tovariša in zopet zahteval to, kar je zahtevalo šolsko društvo že prej, da bi namreč družba opustila delovanje na Koroškem in skrbela samo za denar. Toda z ozirom na neopravičljivo postopanje g. Smodeja in g. dr. Brejca, ki sta razpustila celovsko podružnico že pred skupščino in z ozirom na napade g. dr. Arnejca, se skupščinarji s takimi gospodi niso več hoteli pogajati, tem manj, ko so videli, da so drugi Korošci drugega mnenja. Gospod župnik Treiber se je namreč prav ginaljivo zahvalil za vse dobrote, katere stori družba okolici velikovski s tem, da tamošnje šole vedno bolj izpopolnjuje in gospod Matija Prosekar, eden naših najboljših in najdelavnejših rodoljubov je popolnoma opravičeno v imenu vseh Korošcev zahvalil se družbi, da vedno bolj skrbi za Koroško in prosil nadaljne podpore. To je bil jasen odgovor tistim, katerim je več za združbo in razpor, kakor za skupno složno delovanje. G. dr. Arnejc je sicer hotel še odgovarjati, posebno, ker je gospod profesor Rostohar, ki je v okolici beljaški že mnogo delal, zaslužno zavrnil hujskarije teh gospodov proti družbi. Toda skupščinarji niso več hoteli poslušati napadov in zato je veleč. gospod župan Hribar predlagal konec debate; obenem pa je predlagal, da naj družba koroške Slovence navzlic napadom od

strani prej omenjenih gospodov, in če treba tudi proti volji teh gospodov kar najbolj odločno in uspešno podpira. Ta predlog g. župana Hribarja se je z navdušenjem sprejel. Gospod prvomestnik pa je pripomnil, da je družba še vedno pripravljena skupno delovati s šolskim društvom, tako da se v večjih in važnejših zadevah skliče v posvetovanje kak skupen odbor. Tako je torej končala koroška debata na skupščini družbi in njenim prijateljem v čast, njenim sovražnikom pa v nečast. Mi pa pripomnimo samo tole: «Nemški Šulferajn» nima v svojem programu katoliške narodne podlage, ampak samo nemško-nacionalno podlago. A vendar jo podpirajo in so njegovi člani Nemci vseh strank jud in kristjan, duhovniki kakor tudi verski odpadniki, liberalci kakor tudi krščansko-socijalci. Ali je posebno pri nas na Koroškem potrebno, da se naši družbi sv. Cirila in Metoda, ki dela in rešuje slovensko dečo po vsem Slovenskem, delajo od gotovih gospodov take zapreke? Ali je to potrebno, da iščejo ti gospodje še pri takih društvih druge in ne samo narodne namene?! Slovensko ljudstvo na Koroškem bo sodilo!! O drugih poročilih na skupščini bomo prinesli še podrobnejša poročila

Zatirani vstajajo!

V zadnjem času so se na Koroškem razmere dokaj izremenile — začela se je doba, ki seka rane celemu Slovenstvu, doba, ki vlada na Kranjskem že dolga, da predolga leta, časi razpore in bratomornega strankarstva. Ne bomo razsojali, kdo je kriv, kdo greši na celi stvari, ne bomo nobenemu natovorili na hrbet vzrokov in virov zdajšnjega slabega položaja, ki ga nahajamo na Koroškem, ampak obvestiti hočemo slovenski svet o nekem velevažnem koraku, ki so ga storili v zadnjem času koroški slovenski akademiki in učitelji, ki so sklenili, skupno, združeni v „Gorotanu“, ubrati pot čez drn in strn, ne oziraje

PODLISTEK.

Jozijeva prva ljubezen.

Spisal Ferdo Plemič.

Hudo je bilo našemu Joziju, dasi človek tega pravzaprav po njegovem licu ne bi mogel soditi. Saj je bil Jozij okroglihočen kakor prej, ko mu se ni postalo tako hudo. Ali Jozijeva bolezen je bila že ena tiste vrste, ki se na zunaj ne opazi ob prvem hipu. Človeku, ki na ta način oboli, se le dozdeva, da mu je tam, kjer ima navadno srce, tako prazno kakor na kakšnem plesišču ob velikem petku. Potem pa tudi včasih kaj posegče tamkaj, kakor da bi mravljinček gomazil po goli koži. To so prava znamenja te hude bolezni, ki jo preizkusi vsak pošten koroški fant, s katerim imajo vaški očetje svoje veselje. Taka bolezen se je prijela tudi našega Jozija in konec je bilo njegovega veselega ukanja. Za slanino in za «mesto» je pa sicer še vedno maral, hvala bogu.

Joziju je bilo tedaj hudo in kadar ni maral ravno kositi ali mlatiti, uhajale so mu misli vedno nekam.

Kam? Hm!

«Dečva!» — Evo vam, to je bilo zdravilo njegovi bolezni, za katero tudi drugega ni.

Jozij je tedaj pričel misliti na «dečvo», na katero, to se ni vedel natanko. A zelo rad bi bil imel tako stvarico, da bi le vedel, kam iti ponjo. «Dečve» je sicer vse poznal, kar jih je bilo v vasi,

saj je z marsikatero se v šolo hodil in tudi tepen je bil že radi te ali one, če jo je včasih potegnil za kito, in ga je ona zatožila pri starem «solmastru». Stari «solmašter» namreč v tem oziru ni nobene odpustil. Da, celo novo šibo je moral odrezati in prinesiti mali hudodelec, s katero je bil potem pošteno namazan po zadnjih licih. Seveda je tudi Jozij v takem slučaju, kakor vsi drugi bubci, šibo poprej v sredi narezal, da se je koj pri prvem, ali vsaj pri drugem udarcu razčresnila na dvoje in je stari solmašter, misleč, da je prehudo udaril, takoj prenehal s tepežkanjem.

Od te nič kaj sladke strani je tedaj Jozij že poznal «dečve». Ali zdaj je bila druga.

Naš Jozij je sedaj v duhu in tudi v resnici pregledoval vso vrsto «dečev», njihovih okenc in tozadevnih «lojterc». Če namreč koroški fant misli na «dečvo», mora hkrati misliti tudi na okence in lestvico. «Dečva» brez okenca to ni nič za koroškega fanta, ki tako okence nujno potrebuje, da more «dečvi» vasovati. K sreči pa imajo koroška dekleta skoro vsaka svoje okence, tako je bilo tudi v Jozijevem okolišju. To je bilo tedaj v redu. Druga pa je bila z «lojtercami». Kakor si je tudi Jozij napenjal oči in spomin, dekleta še ni mogel domisliti, o katerem ne bi bil že čul, ali pri katerem ne bi bil že sam videl, da ob tihih večernih urah ne sloni že kakšna lestvica ob njenem oknu. Jozij pa je hotel «dečvo» z okencem; «dečve» z «lojterco» že preskrbljene pa ni maral.

Ali kakor se že godi po svetu, slednjič je Jozij tudi prišel do svoje. To je pa prišlo tako: Jozij je moral nekoč na planino po opravkih. Ni šel ravno prav rad, ko ga je oče poslal in grdo se je potil tiste tri ure v hrib. Ali ko je bil gori, je bil «nazarensko» vesel.

Zagledal je tam svojo «dečvo». Ni bila sicer že njegova, ali njemu se je tako zdelo. Pa je bila tudi dekle.

«Marinka, kakšna dečva!» je vzkliknil sam pri sebi naš Jozij, ko jo je zapazil. Kar v srce mu je skočila s cokljama vred, ki jih je imela na nogab.

Jozij je dolgo opravljal, kar je imel opraviti na planini, samo da je svojo «dečvo» delj časa gledal.

«Koj me pa t'ku gledaš, pob s' vač'n?» ga je nazadnje vprašala.

Jozij se je popraskal za ušesi.

«Nak, vač'n nis'm,» ji odvrne pa sede kraj nje. Potem je malce pomolčal, pa zopet dejal: «Moraš vedet', da s'm Jozij, Krajcarjev Jozij z ves' dola. Pa še neki b' ti povedou.»

«Koj boš men' povedou, saj nis'm fajmoštr, da b' se men' spovedou.»

Joziju je bilo hudo, da je tako govorila, ko jo je imel pač že tako rad. Zato je povsili glavo. Ona pa je prijela za golide, da bi šla molst. V durih se še ustavi in mu reče:

«Pob, koj boš tukajla dremou; 'mov pojd', k' se že mrak deva! Nča bo te strah?»

se na levo, ne na desno, trnjevo pot v doseg naših, sicer zapisanih, toda neveljavnih pravic. Podala sta si roke dva sloja, ki sta vedno v dotiki z ljudstvom, ki sta pa dozdej deloma z mnogim samozatajevanjem stala za kulisami na našem narodnem odru, kjer se pred celim svetom igra in — kakor naši narodni nasprotniki že dolgo upajo — doigrava žaloigra tlačenega, v Avstriji tako zatiranega slovenskega plemena. Njun sklep je, stopiti v javnost, se z dozdej zvezanimi močmi udeleževati boja ter odbijati krvave udarce, ki padajo po plečih slovenskega trpina. To je bila tudi želja posameznikov in ta se je pokazala tudi na skupnem sestanku slovenskih akademikov in učiteljev v Celovcu dne 7. t. m. Na dnevnem redu je bil program za naše skupno delovanje. O tem je referiral nek tovariš- učitelj, ki je kratko, a stvarno povdarjal sprva pomen presnovanega „Gorotana“ in njegovo nalogo, ki naj bo dvojna; prvotna je vzgojne smeri. „Gorotan“ naj postane središče narodnega in družabnega življenja mlajše koroške inteligence, v njem naj si podasta roko dva važna činitelja naroda: akademik in učitelj. Misel skupnega delovanja teh dveh slojev je res krasna, demokratična, in s tem bomo v tem oziru dali lep zgled izvenkoroškemu razumništvu. Nadaljna važna naloga „Gorotana“ bo ta, da posredujoče vpliva na strankarsko življenje v koroških Slovencih. Ker bo društvo stalo na strogo in izključno narodni podlagi, lahko postane njegov član sleherni koroški slovenski akademik in učitelj, bodisi tega ali onega mišljenja. Razpor postane za nas Korošce lahko usodepoln, zakaj nikomur ni potrebno bolj kot nam, da ekonomično postopamo s svojimi silami in jih v medsebojnem boju ne kršimo in tratimo.

Drugo silno važno nalogo bo „Gorotan“ izvrševal kot prva narodno- obrambna organizacija. Veliko je na Koroškem narodnjakov, ki bi radi delali, ako bi jim kdo odkazal delokrog, dajal inicijativo in navodila. Eno pa stoji: Delo je treba specializirati in zato je treba ustanavljati odseke. Na tej podlagi bo „Gorotan“ velevažen faktor na Koroškem, ki se ga bo moralo vsepovsod uvaževati, ki bo obenem nekak narodni svet, ki ga dozdej tako pogrešamo. To so bile glavne misli, ki jih je govornik razvijal. Upamo, da pri tem odkritem in odločnem svojem nastopu ne bomo našli na nasprotstva od strani lastnih sobratov, ampak pričakujemo, da se bo naše delo, naš nastop, s katerim gotovo mnogo žrtvujemo, od vseh strani podpiralo, kajti ne družimo se na eni strani, da bi na drugi komu škodovali in zato želimo, da se polena ne bodo metala nam pod noge, nego v ogenj, ob katerem se hočemo ogrevati za naše svete vzore: za dom, svobodo in resnico.

Nato je izginila. Jozij jo je pa počasi domov pobrisal in še hujsi mu je bilo v srcu. In tako mu je ostalo ves teden. Ves ta čas mu ni šla «dečva» s planine iz spomina. Videl jo je cvetočo kot «gartrožo» pred seboj in sklenil je, da mora ona vsak način izvedeti, kako jo on rad ima. Ali kako naj ji to pove? Najboljše in najkrajše bi pač bilo, da gre še enkrat na planino in ji vse razodene. A kaj bi to pomagalo, ko je dobro vedel, da bo stal pred njo spet kakor lipov bog. Da bi le mogel izpregovoriti prvo besedo, drugo bi že samoobsebi prišlo. Da, ta prva beseda!

Kaj pa če bi ji pisal? To je bila dobra misel, in Jozij se je takoj oprijel. Šel je k kramarju ter si tamkaj izbral lepo razglednico. Dva golobčka sta se na njej kljunčkala in krog njiju je bil spleten iz samih rdečih rož venec v obliki srca. To je bilo res lepo in je malo stalo, pet krajcarjev samo.

Zdaj pa je bilo treba kaj napisati. S tem pa je bil že hudič. Nemško bi že znal napisati, povedati pa le slovensko. Da se razumemo prav, to je tako: Tiste nemške čačke bi že znal namalati, a besede bi morale biti slovenske. Zdaj je naš Jozij sam vprvič okusil, da vsa dobra volja nič ne izda, če prave šole ni. In zdaj se je tudi naš Jozij vprašal, čemu je on pravzaprav trgal hlače v vaški «Volksschule». Da, «volk-šule» to je pravo ime, saj ta sedanja nemškularska šola res kakor volk požira slovenske otroke; da bi pa otroci kaj dobička od nje imeli, to se zgodi le v najredkejših slučajih.

Konec prih.

So li upravičene zahteve po odpravitvi utrakvističnih šol in vpeljavi slovenskih?

Dalje.

Malo na boljšem so otroci višjih razredov, ker se jim je vtilo s časom in največjim trdom vendar nekaj nemščine v glavo, deloma pa, ker imajo tudi boljše učne knjige; saj Nemci dobro vedo, da so za dober pouk tudi potrebne dobre knjige, kakor za vsako delo dobro orodje. Slovenec pa, on je dosti brihtne glavice, se bo že po starem kopitu tudi naučil. Za «bindišarja» prav veliko itak ni potrebno.

«Ves pouk mora služiti vzgoji» je znan pedagoški rek; torej mora služiti tudi pouk o realijah vzgoji. Toda kako, če se poučuje v nemškem jeziku? Tu deželni šolski svet lahko razpiše visoko nagrado tistemu, ki bode zadel pravo! Mogoče izda deželni šolski svet navodila, kako naj se to doseže? Da se le s pomočjo realij pridno ubija nemščina — pa je smoter že dosežen, otrok pa vzgojen! Pa naj kdo nasprotno dokaže, ako ni resnica! Taka šola stori torej veliko za vzgojo mladine, šola, v kateri je središče vsega pouka edinole nemščina v tej ali oni obliki!

Druga naloga šole je, razvijati duševno delavnost otrok! Za prej je bilo omenjeno, da vlada po utrakvističnih šolah sama mehanizem (posebno prva šolska leta), komur noben učitelj teh šol ne bode mogel uporekati. Mehanizem je pa ravno nasproten duševni delavnosti. Šola dela torej nasprotno, kar zahteva zakon. Duševna delavnost naj bi se razvijala pri pouku v računanju, zgodovini, naravoslovju, zemljepisju i. t. d., toda kako, ko otrok polovico predavanega ne razume, niti pouku slediti ne more. Ni tudi nič novega po Koroskem, da se učitelj in učenec ne razumeta. Komensky pravi: «Torej je narobe, ako se da domačemu otroku tuj učitelj, kateremu je materin jezik otroka neznan.» Sploh ni mogoče po novejših metodah poučevati po utrakvističnih šolah, kajti te zahtevajo v prvi vrsti znanje učnega jezika, v drugi razumevanje snovi. Tega pa po utrakvističnih šolah ni. Kako naj se v nemščini, ki je otrok ne zna, uči druge predmete? Ni to nespamet? Zakaj ne poučujejo Nemci v svojih šolah v francoskem jeziku, če tako dobro gre? Glede tega je že slavni pedagog Komensky pisal:

«Torej je narobe, ako se v šoli neznan z ravnotako neznanim poučuje!» Deželnemu šolskemu svetu na Koroškem pa še ta izrek kljub mnogih let, ki so pretekla od te dobe, ni prišel v vednost. Utrakvistične šole dosežejo mesto duševne delavnosti, suboparni, duhomorni mehanizem, ki vpliva na vso generacijo slabo in uničevalno.

Tretja zahteva: Otroci naj se seznanijo z znanostmi in spretnostmi, ki so potrebne nadaljnemu izobraževanju za življenje! Tudi tej točki ne ugodijo utrakvistične šole. Ona sicer nudi priliko (bolje rečeno, celo «sili», kar je postavno prepovedano) učiti se nemščine, toda ne naučiti. Med tema dvema je pa velika razlika. Naši otroci se vsi uče nemščine, a nauče se je samo majhen del, najnadarnejši fantje. Celih osem let ne dela utrakvistična šola drugega, nego da vpliva nemščino, a kljub temu se ne nauči otrok govoriti! Ako pa pride še tako neumen otrok med Nemce, pa zna dobro nemško tekom enega leta, če ne že prej! Da rabi šola kljub vsi metodi dolgih osem let, je vendar malo preveč. Tu ne more biti vzrok ne v učiteljih, a tudi ne v otrocih, ampak edinole v nepedagoški uredbi teh šol. Tudi drugih znanosti in umetnosti ne nudi takšna šola; kako malo in s kakim trdom od strani otrok in učiteljev se nauči otrok nekaj nemških stavkov iz raznih predmetov, katere kmalu pozabi po izstopu iz šole. Istina je, da otrok, ki zapusti šolo, najnavadnejše prikazni v naravi, najvažnejše zgodovinske dogodke ne ve imenovati, ne razločiti, najpriprostejše račune ne zna rešiti, ne pisma spisati, bodisi potem v slovenskem ali nemškem jeziku. Kdo je vzrok temu? Praktične utrakvistične šole, kajti tam je kraj, kjer naj bi se to otrok naučil. Bi li ne bilo pametnejše, učiti nemščino zase, druge predmete pa v materinem jeziku, ki ga razumejo, in kar dela pouk interesanten. Koliko časa bi pridobili s tem! Torej zopet minimalna ugoditev: Kljub osemletnemu nemškemu pouku se otrok ne nauči nemški! Faktum je tudi, da utrakvistične šole ne nudijo znanosti in spretnosti v ti meri, kakor jih zahteva

postava in sicer zavoljo tega, ker se poučuje v nemščini.

Konec prih.

Svetovna politika.

Ogromne žrtve za militarizem. Iz Dunaja se poročajo, da namerava skupna vlada od delegacij zahtevati 500 milijonov več kot lani. Od teh jih bodo nove vojne ladje požrle 200 milijonov.

«Veleizdajniški» proces v Zagrebu. V sredo, dne 14. septembra je državni pravdnik končal svoj plaidoyer in predlagal za glavne obtožence smrt na vešalih, za ostale pa dolgoletne zaporne kazni! Potem so se začeli zagovori.

Deželnozborske volitve na Goriškem se vrše še ta mesec. Volilni boj bo menda tak, kakršnega še ni videla goriška dežela. V tem boju nastopajo 4 slovenske stranke: narodno-napredna, kmetijska (agrarna), socialno-demokratska in klerikalna. Naprednjaki in agrarci so postavili skupne kandidate, socialisti tudi svoje, klerikalci jih še iščejo.

Razkol med ogrskimi katoličani je nastal na zadnjem katoliškem shodu v Segedinu, kjer so bili eni za to, da naj se duhovščina ne vlika v politiko, kar drugim ni bilo všeč. Najbrž nastaneta dve stranki.

Češki klerikalci in naprednjaki. Češki klerikalci so imeli v Kraljevem Gradcu katoliški shod, katerega so se udeležili vsi nadškofi, skofi, mnogi kanoniki, duhovniki, aristokratov in tudi veliko število od te gosposke odvisnih ljudi. Mislili so, da dobe s tem zborovanjem ves kraljevo-graški okraj popolnoma v svoje roke — toda prišlo je drugače. Naprednjaki so sklicali protestni shod na isti dan, t. j. na nedeljo, 29. avgusta t. l. Temu pozivu se je odzvala ogromna množica. Zbrali so se v javnem vrtu na Stročnici ter korakali v slavnostnem izprevodu skozi mesto. Izprevodu se je udeležilo 9000 ljudi. Na čelu so korakale napredne žene in dekleta, katerih je bilo posebno mnogo in ki so s svojo udeležbo javno pokazale, da so se otresle duhovniškega vpliva. Po izprevodu se je vršilo zborovanje, na katerem so govorili: L. Konte, dr. Šmeral, dr. Loskot, dr. Erban, dr. Klumpar in drugi o politični in gospodarski nevarnosti klerikalizma, o odnosjih med češkim narodom in Rimom, o nevarnosti klerikalizma za solstvo i. t. d. Protiklerikalni shod je imel na vse ljudstvo velik vpliv in je klerikalce silno potrl.

Nemce vabijo v Bosno nemški listi. Disi jim slovska zemlja, ki je še polna zakladov. Ako domačini ne bodo o pravem času izpregledali, zgodilo se jim bo tako kot pri nas, kjer nam hočejo Nemci iztrgati iz rok vso našo slovensko posest.

Nameravan atentat na ruskega carja. Na Turškem so prijeli nekega anarhista, ki je imel namen umoriti ruskega carja, ki je hotel priti k turškemu sultanu. Dognali so, da je bila sklenjena cela zarota, v katero je zapletenih 18 ruskih anarhistov.

Turško posojilo. Turčija si najame 7 milijonov funtov sterlingov posojila (funt sterlingov je približno 25 K). Dolg se bo poplačal v sto letih.

Perzija. V Teheranu so se izvršile volitve pri popolni brezbrzičnosti prebivalstva. Od 300.000 prebivalcev jih je volilo samo 300. Tudi drugod ni bilo nobenega zanimanja. Izvoljeni so vsi nacionalisti. Bivši šah še ni odpotoval, ker vlada neče dati potnih listov nekaterim, ki hočejo odpotovati s šahom, dokler niso poravnali svojih velikih dolgov.

Šolske stvari.

V seji šolskega sveta z dne 27. avgusta t. l. so bili imenovani nadučitelj; Za Pogorjane učitelj Anton Liaunig z Bistrice v Rožu, za Podgorje nadučitelj Franc Eger iz Kornata, za Št. Peter na Vašinjah učitelj Peter Močnik.

Za šolsko leto 1909/10 se je dal dopust za študije učitelju Ljudevitu Primoschitzu.

Na deški ljudski šoli v Celovcu je bilo iznova nameščenih 6, v Beljaku 5 moških učnih moči, na dekliški šoli v Celovcu 5, v Beljaku 5, v Špitalu 3 učiteljice.

Razpisana mesta po slovenskih krajih: Okraj Celovec dežela: Učna mesta in sicer na trirazredni ljudski šoli v Bistrici v Rožu, na štirirazrednici v Grabštajnu, na štirirazrednici v Ve-trinju. Okraj Beljak: Dve učni mesti na trirazrednici v Beli in 2 učni mesti na štirirazrednici v Vratah. Okraj Velikovec: Mesto šolskega voditelja (240 K letno doklade) v Žvabeku pri Pliberku. Učna mesta in sicer na petrazrednici v Guštajnu, na trirazrednici v Krejancah, na dvo-razrednici v Sv. Petru na Vašinjah in na trirazrednici v Tinjah.

Na vseh razpisanih mestih se ne zahteva znanje slovensčine, da, niti šolskemu voditelju v Žvabeku ni treba znati slovenski. Kaj takega je le samo v „freiheitlich“ Koroški mogoče! Kako neki se bodo gledali, nemški učitelj in slovska deca? Razumeli se bržkone ne bodo in kazati se pa še otroci niso tako dobro privadili, kakor

gluhomutci. — Kärnten ist deutsch und deutsch soll es bleiben!

Vi in mi!

V roke tistim gospodom, ki so peljali dne 5. septembra t. l. politični voz v Sele.

Vsa čast takemu shodu, kakršen je bil v Selah — ako je edinole narodnega pomena, ne pa kakor ta: strankarskega. „Lažikorošec“ je bil na dnevnem redu, oziroma na dnevnem neredu, ker to spada pod selsko šolsko vprašanje. „Svinjered šte. 2“, Živijo dr. Brejc! in frenetičen aplavz — res, vse kakor na kakem smetišču! Tu je osvetljena vaša „edino-rešilna“ in „edino-zveličavna“ politika! Fej! Istega dne je bila ljudska veselica pri Prosekarju na Plešivcu. — „Mir“ se je že prej zaletaval s svojim dolgim nosom v njo, predno se je vršila. Kritiko prepustimo odličnemu narodnjaku, dobremu katoličanu in odborniku kat. pol. društva, ki se je jako pohvalno izrekel o tej veselici na Plešivcu, ker so vsi govorniki govorili stvarno in brez napadov na druge, dočim se je v Selah nesramno hujskalo.

Dijaki in dijački.

Vsi narodni časniki pozivljajo neprestano slovensko javnost, naj obrača največjo pozornost slovenskemu dijaštvu, ki že na srednjih šolah mnogo trpi in se ima boriti z gmotnimi težkočami ter si le hudo pribori potrebna sredstva za obstanek. Povsod se nabirajo prispevki, da se ž njimi olajša stališče ubogega dijaštva, obenem pa tudi priskoči ubožnim staršem, ki dajejo svoje sinove na višje šole, nevede, bodo-li jih mogli vzdrževati ali ne. V večjih, žalostnejših razmerah kot srednješolska mladina se nahajajo visokošolci, ki navadno niti toliko ne dobivajo od doma, da bi imeli dovolj za živjež. Leto za letom mine, finančni viri usahnejo, in dijak-visokošolec bi bil izročen usodi, ako bi mu tu ne priskočili razni časniki, ki nabirajo denar za podporna društva. Čast in hvala jim na tem mestu! Z obžalovanjem pa moramo konstatirati, da se je našel list, kateri, namesto da bi obračal dobra srca na slovensko dijaštvo, slednje s poniževalnimi izrazi in ironijo napada, našel se je list, ki noče več poznati narodnih koroških dijakov, ampak samo „liberalne mlade dijake“, „liberalne dijačke“ i. t. d.

Ta list je „Mir“, glasilo koroških Slovencev! Žalostno je, če nima drugega posla, kakor da se spravi na one sloje, iz katerih bodo izšli voditelji slovenskega ljudstva; obžalujemo, da smo že tako daleč, da slovenski dijak na Koroškem niti med svojimi domačini ne bo imel več miru! Kdo se bo potem čudil, če se bodo vrste poturic vedno množile, ko se bo ljudstvo odvrčalo od dijaštva, to pa od ljudstva. Le tako naprej, gospodje okoli „Mira“! Dijaštvo bo trpelo voljno ter s solzami grizlo trdi kruh, ki mu ga bo dala kaka dobra roka, obenem pa ne bo pozabilo tudi ljudi, ki mu še tega niso privoščili. Sililo bo naprej v boljšo bodočnost, nadejaje se, da ljudstvo, katero hujskate zdaj proti njemu, enkrat obrne batino proti Vam.

Narodne zadeve.

Le tako naprej! Število cenjenih naročnikov vedno bolj narasča. Posebno se odlikujeta Rož in beljaška okolica. Naše spoštovane gospode dopisnike in poročevalce prosimo še enkrat, da vztrajajo pri začetnem delu in da nam marljivo poročajo, kakor so to storili dosedaj. V krajih, od koder prinaša naše glasilo različne novice, se tudi najbolj čita in pridno razširja. Prijatelji! Oglasaajte se z naročnino in dopisi! Neosnovani napadi na naš list, ki je vedno odločno zastopal pravice in koristi koroških Slovencev, nam dokazujejo, da je naše delo pravično in zato nujno potrebno.

Za vsakim grmom vidijo naši nasprotniki liberalnega dijaka, včasih tudi „dijačka“. Nikar naj ne mislijo, da imajo „dober spomin“ samo liberalni dijaki. Če bi naši nasprotniki vedeli za častitljive, v boju za narodne pravice še skoraj osiwele može, kateri nam dopisujejo, bi se za glavo popadli in nehote vzkliknili, da je „fuč“ — ena velika falanga. V svoji zlobnosti strasio nasprotniki na Koroškem, da smo liberalci, da, celo nemske tarji. Z vso odločnostjo odklanjamo omenjene pridvnikove kot neutemeljene in neopravičene, povdarjamo pa, da se bomo, kakor dosedaj, tako tudi zanaprej bojevali za vsestranski napredek koroških

Slovencev, ne oziraje se na „analizo“, s katero nas strasio gotovi listi. Napredni smo tudi v toliko, da odločno zavračamo izmišljene napade na naše dično velezasluzno Ciril-Methodovo družbo in da bi v slučaju kakih ožjih volitev med slovenskim socialnim demokratom in nemškim klerikalcem, ki nam ravno tako brezobzirno nasprotuje kakor nemški nacionalec, izdali parolo za slovenskega socialnega demokrata, česar ne bi gotovi narodni boritelji po lastni izpovedbi storili. Analize, katero nam nasprotniki napovedujejo, se ne bojimo. Kakor se nam bo posojevalo, tako bomo vračevali. Toliko kritike, kakor njihovi privrženci, bodo prenesli tudi naši.

Ciril-Methodovi družbi se je med drugim tudi predbacivalo, da na Koroškem ničesar ni storila za izboljšanje ljudskošolskega sistema. Elini politični reprezentant koroških Slovencev je bilo dosedaj — tako se je vsaj v časnikih pisalo — „katoliško, politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem“. Vprašamo samo, kaj je storilo to društvo v ljudsko-šolskem vprašanju?

Slovencl in pravica. Znano je, da imajo Nemci povsod, kjer imajo le par nemških šol, za te posebnega nemškega nadzornika. Nihče ne more utajiti in si to glede na izid zadnjih državnozbornih in deželnih volitev tudi ne bode upal, da bi okraj Velikovec ne bil slovenski in vendar nam še za ta okraj ne dajo slovenskega nadzornika.

Mir — lačen. V predzadnji številki „Mira“ se je sprivil nek dopisnik zopet na nadučitelja v Št. Lipšu. Dopisnik sam pripozna njegovo narodno mišljenje, a kljub temu jim ni dovolji — ker je premalo verel! Škoda, da bi na druge kolobacije, ki so se v članku nakopičene, odgovarjali. Nadučitelja pa, upamo ta brezmiselni članek ne spravi iz ravnotežja.

Nek slovenski učitelj.

Mir — dober svetovalec! Uvodni članek zadnjega „Mira“ je posvečen slovenskemu učiteljstvu. „Mir“ naj vzame naznanje, da od lista, ki celo narodne slov. učitelje blati, ne rabimo nobene instrukcije. Kaj je za naš obstanek potrebno, si bomo morali sami priboriti. „Mir“ nam tukaj gotovo ne bo nič pomagal, prej nasprotoval. Kaj se vse za tem člankom tiči, razumemo, in bi bilo le škoda prostora, da bi o tem razpravljali.

Nekaj slovenskih učiteljev.

Poziv! „Kärntner Schulblatt“ priporoča vsem šolskim vodstvom stenske tablice „An dich du deutscher Knabe, an dich du deutsches Mädchen“, in jih poziva, naj si obilnoštevilno naroče omenjene tablice, katere naj bi se v šolskih sobah razobesile. Dovoljeno je takšne tablice razobešati na podlagi § 18. def. šol. in učnega reda — seveda le Nemcem! Storil bi naj kak slov. učitelj kaj sličnega in razobesil bi samo kak slovenski rek — gorje mu, on je takoj discipliniran in ima znak za svoje življenje. Nemcem je vse dovoljeno! Zakaj je neki § 71 šolskega in učnega reda?

Kaj smo Slovencl? V Evropi stanuje precejšnje število raznih narodov, od katerih pripada skoro vsak ali k Slovanom, Germanom ali Romanom. K Romanom prištevamo Lahe, Francoze, Špance in Portugalce ter Rumunce. Germani so Nemci, Angleži, Nizozemci in Škandinavci. Med Slované pa spadajo Rusi in Rusini, Poljaki, Čehi, Slovaki, mi Slovenci, Srbohrvati, Bulgari in še par manjših narodov. Slovanov nas je jako veliko in se tudi med vsemi najhitreje množimo. Pred 80 leti nas je bilo komaj nekaj nad 55 milijonov, danes pa nas je že blizu 150 milijonov, torej toliko kot Germanov, pa dosti več kot Romanov, ki jih je okoli 115 milijonov. Med Slovani je največ Rusov in Malorusov okoli 103 milijone, potem Poljakov nad 19 milijonov, Srbohrvatov nad 9 milijonov, Čehov nad 7 milijonov, Bulgarov nad 5 in pol milijonov, Slovakov nad 2 in pol milijona in Slovencev okoli 1 in pol milijona. Slovani s svojo velikansko močjo gremo šele na dan in si šele pridobivamo ono veljavo, ki nam gre. Nasprotnikov imamo veliko. Predvsem so to Nemci, ki bi nas najraje uničili, ali pa ponemčili. Nekdaj so to lahko delali, sedaj pa gre to že veliko težje. Veliko smo morali pretrpeti pred Nemci zlasti mi Slovenci. Vsa zemlja noter gor do Dunaja je bila nekdanj slovenska. Ker pa smo bili premalo zavedni, so nam jo ukradli in nas potisnili globoko proti jugu. Toda se tu nas ne puste pri miru, marveč nam hočejo vzeti še to, kar nam je ostalo. Prepoditi nas hočejo z naše zemlje, zato ker je naša zemlja krasna in bogata. Ali se jim to kdaj posreči? V naših rokah je to. Ako se bomo krepko

postavili v bran, ako bomo zavedni, nikdar. Pomnimo to.

Enkrat resnico povedal. „Kärntner Schulblatt“ je prinesel v svoji 5. šte. kot uvodni članek: „Zakaj je ljudstvo z našim delovanjem nezadovoljno?“ Kot vzroke navaja: 1. malomarnost in brezbriznost krajnih šolskih svetov; 2. pomanjkanje nadaljevalnega pouka; 3. nepraktični jezikovni pouk, ki poje večji del časa; 4. komplicirani pravopis; 5. alkohol; 6. ubožnost otrok in njih staršev; 7. slabe, majhne, zaduhle šolske sobe; 8. boj učiteljstva za svoj obstanek; 9. dolgost služabnih let učiteljstva; 10. pomanjkanje primernih postranskih zaslužkov učiteljstva; 11. preveč različnih učnih metod. Proti tem stvarnim razvajanjem bi seveda ne imeli nič. Kot sklep pa navaja pisatelj, kaj je vse kljub tem nedostatom šola vendar dosegla. K temu pa prištevata tudi ponemčevanje. Črno na belem stoji tam zapisano: Wer hat in Kärnten die Slovenen dem deutschen Fortschritte einverleibt? Ist das keine namhafte deutsche Tat? (Kdo je na Koroškem priklopil Slovence nemškemu napredku? Ni li to hvalevredno nemško delo?) Ako še „Šolski List“ pripozna, da šole ponemčujejo, čemu se potem nemčurski učitelji in šolske oblasti tako jeze, če se šolam to predbaciva. Spoznanje navadno vede k poboljšanju, a — pri Nemcih le še k večji zlobnosti.

Ni li to smešno? Na glavni skupščini sv. Cirila in Metoda v Jesenicah so se gospodje okrog „Mira“ zelo razkačili, ker se jim je očitala „nenarodnost“. Oni imajo seveda druge nazore o narodnosti. Saj je pisal „Mir“ enkrat: „Dober katoličan je tudi dober Slovenec.“ S tem je torej dosti povedano o narodnem mišljenju te stranke. Ciril in Metodova družba je doslej edino obrambno slovensko društvo. Ne more se torej na nič drugega ozirati nego na narodnost, ona ne mora vprašati, si klerikalen, si liberalen. Vsak, kdor se z edinim obrambnim društvom ne strinja, ni naroden! Da se gospoda okrog „Mira“ in njih falanga z Ciril in Metodovo družbo ne strinja, je sama že več nego stokrat izjavila in svoje stališče napram nji vsemogoče izvršuje. Treba je samo „Mir“ pogledati in tam se celo hvalijo, kako tekmujejo v bojkotu proti družbi. Ia če se jim potem to očita, pa zopet jadikujejo in obračajo žalostno nedolžne oči proti nebesu. Eden se hvali, da Ciril in Metodova podružnica, katere odbornik je bil, ni nič delala, drugi zopet, da je nabiralnik Ciril in Metodove družbe v velikovškem Narodnem Domu prazen in tako je takšnih hval cel „pater-nušter“. „Narodna Mirova stranka“ mora dalje imeti še drug „extra-Wurst“. Ona mora imeti svojo specialno šolsko društvo, svoja izobraževalna društva, svoje vžigalice, svoje koleke i. t. d., da saj ni treba družbinega blaga kupovati. Ni li to ravno tak bojkot, samo bolj nobel je; to zna pač le duhovniška stranka! Podstopi naj se potem eden in naj jim to predbaciva. Naenkrat je ogenj v strahu. Kar se njim ne pokori, to se mora zatreči, če bi bilo še tako dobro. Kako se je razljutil dopisnik iz Šmihela, ker je slišalo izobr. društvo resnico. Kvasil je nekaj o slogi; toliko logike se še ni naučil, da je razprodajanje lastnega (zveznega) kolka in vžigalic, da je spreobračanje Ciril in Metodovih podružnic v izobraževalna društva rusenje sloge. Kljub dolgim letom, ki jih je zapravljal na šolskih klopih in kljub bahariji z latinščino (saj niti članka brez latinščine ni mogel sklanfati), še ni prišel k spoznanju, da je najvažnejše vprašanje zdajšnega časa za nas Slovence „narodno“ vprašanje. Človek pa, ki se to dozda ni spoznal, ni vreden, da sploh med Slovenci živi in da ga je slovenska mati rodila. Kako jadikuje dopisnik iz Velikovca, da so pred skupščino bile v „Narodnem domu“ venomer obeh vrst vžigalice na mizah in da zdaj ni nobenega vzroka, tudi C. in M. imeti. To je gola laž, s katero se hoče ves sum odvrniti. Pribiti je treba samo, da od časa, od kar so vpoljane vžigalice za obmejne Slovence, „Narodni dom“ v Velikovcu in drugi enaki niso nikoli videli C. in M. vžigalic. To je toraj tista imenitna sloga, o kateri ta gospoda vedno sanja. Vprašamo pa, kaj neki hoče ta gospoda z svojim separiranjem in razdvajanjem? Kjer se dva grizeta, tam se tretji (Nemec) masti. Bržkone jih more to veseliti; priporočamo jim samo še to, naj pristopijo k nemški krščansko-socialni zvezi in na ta način z Germanom vred darujejo par tisočakov vsako leto za „Schulferaju in Sidmarko“. „Kadar bomo dobri katolicani, pa bomo tudi dobri Slovenci.“ Živela taka narodnost!

All so Nemci res naši prijatelji? Kadar so pri nas volitve, tedaj lovijo dannadam okoli nas ljudje in pripovedujejo, kaki prijatelji so Nemci. Pravijo, da nam hočejo le dobro i. t. d. in na ta način lovijo take Slovence, kateri jim še hočejo verjeti. Ja, ko bi bili Nemci res naši prijatelji? Nemec je tak prijatelj, kakor pa Turek. On pravi: «Bratec, ne boj se, ne storim ti ničesar,» zraven pa mahne od zadaj in mu odseka glavo. Včasih so hodili v naše kraje Turki, zdaj pa hodijo Nemci. Turkov so se Slovenci čudno bali, pa še bolj se moramo bati Nemcev. Pri Turkih so Slovenci vsaj vedeli, kaj da hočejo: da hočejo krasti premoženje in pa mlade ljudi. Nemci se pa delajo, kakor bi bili naši prijatelji in ne pokažejo, kaj pravzaprav hočejo, namreč da hočejo tudi le tisto, kakor pa Turki. Dobiti hočejo pod se naše premoženje, našo zemljo, na kateri so hodili in delali naši starši, naši očetje in stari očetje. Turki so odgnali te mlade ljudi in je tako učili, da morajo zaničevati starše in domačo zemljo. Nemci delajo ravno tako. Nemški učitelji pravijo v šolah, da je naš slovenski jezik grd, da se mora le nemško govoriti.

Stem dosežejo, da se mladina res začne sramovati svojega domačega jezika. Če se pa enkrat sramuje domačega jezika, potem se sramuje tudi domačih ljudi, sramuje se staršev, bratev in sester, sramuje se svojih rojakov. Vsi drugi narodi so že spoznali, kaki zahrbtni so Nemci. Francoz sovraži Nemca iz celega svojega srca in iz vse svoje duše, Angleži ne morejo trpeti Nemcev in tudi Ogrji so že spoznali te čudne prijatelje. Naši bratje Čehi in Poljaki se jih hočejo na vsak način odkrižati. Vsi, vsi narodi so že spoznali te volkove v ovčji obleki. Danci na primer so pravzaprav tudi nemškega pokoljenja, pa tudi ti ne morajo prijateljev Nemcev. Kako sovražijo Danci Nemce, pokazala sta dva dogodka, katera sta se zgodila pred kratkim. Danci imajo sicer državo za se, ali nekaj Dancov mora živeti tudi v nemški državi ali Nemčiji (namreč v severni Nemčiji, v «severni marki»). In prebivalci te «marke» imajo čudno jezo na Nemce. (Nemec hoče pač povsod le komandirati in vladati, a drugi ljudje naj pa storijo to, kar bo on rekel in naj pridno delajo pa plačujejo več ali štibro.) Še ni dolgo od tega, kar so vrgli ti Danci iz imenitne gostilne (hotela) sliko nemškega cesarja. Pred kratkim so se izkušali tam jezdec, kateri bo mogel hujše jezdit. Boljši jezdec so dobili premije. Tako premijo kupi občina in pa drugi ljudje. Eno premijo so kupili tudi nemški oficirji. Bila je to srebrno-zlata kupa. Naneslo je tako, da je dobil to premijo (kupo) danski kmet. Ko je ta danski kmet slišal, da so kupili kupo nemški oficirji, rekel je, da taka kupa ne sme biti v hiši poštenega Danca in prodal jo je hitro nekemu stari narju (kateri kupuje take stare stvari, ki niso veliko kaj vredne) za prav majhen denar. Danski kmet je storil to nalašč in je hotel z tem pokazati, kako zaničuje Nemce v svojem srcu. Danski kmet ima toliko časti v sebi, da še kupe noče, katera je prišla iz nemških rok, Slovenci pa jemljejo večkrat od Nemcev judežev groše. Cel svet je že spoznal Nemce, samo Slovenci še verujemo sladkim besedam, cel svet sovraži Nemca, samo Slovenci se mu še priklanjamo.

Jugoslovanska socijalna demokracija na Koroškem. V zadnji številki našega lista smo konstatirali, da je razširila jugoslovanska socijalna demokracija svoj delokrog na Spodnje Koroško. Z vso opravičenostjo smo izrazili začudenje, zakaj da si jugoslovanska socijalno-demokratska organizacija ni izbrala pred vsem Borovljem za svoj sedež, kjer je delavstvo večinoma slovensko, lokalna organizacija pa nemška in tudi celi nastop stranke nemški. Mi smatramo ta korak jugoslovanske socijalne demokracije za veliki kompliment pred borovsko nemškutarijo in kot takega smo ga tudi zadnjič že označili. Sedaj pa Vam pridejo patentirani koroški rodoljubi in planijo po nas, češ, da se bratimo s socijalisti in da nam kakor poslednjim sploh ni za naroden boj. Ljudem, ki imajo ob vsaki priliki polna usta rodoljubja in narodne navdušenosti, je torej tudi na Spodnjem Koroškem nemška socijalna demokracija ljubša, nega jugoslovanska. Sicer nam je že davno znano, da je narodnost v očeh patentiranih koroških rodoljubov — paganstvo, da jim je le sredstvo v dosego svojih črnih namenov. Povemo pa tem gospodom na ves glas, da bomo z vso močjo delali na to, da se Spodnje Koroško odcepi od nemške socijalno-demokratske organizacije in priklopi jugoslovanski,

ker smo prepričani, da se bo jugoslovanska socijalna demokracija pod vplivom narodnih delavskih organizacij sčasoma bolj nacionalizirala in da bi ostal marsikateri slovenski delavec tudi kot organiziran socijalist prav dober Slovenec, če bi izobraževalno delo v socijalističnih organizacijah na Spodnjem Koroškem opravljali slovenski lokalni organizatorji v slovenskem jeziku. Nemški socijalno-demokratski organizatorji pospešujejo s svojimi nemškimi govori in predavanji v naših slovenskih industrijalnih krajih germanizacijo slovenskega delavstva. To prav dobro ve vsak v resnici naroden Slovenec na Koroškem, privilegirani rodoljubi pa temu nočejo pritruditi. Gospóla! Saj se poznamo! V slučaju ožje volitve med nemškim klerikalcem in socijalnim demokratom bi izdali patentirani rodoljubi parolo za nemškega klerikalca, kajueda, gosp. dr. Ehrlich? Res tužna koroška domovina, ki ima večinoma rodoljube, kateri ji vrnejo to, kar pojedo in snedo.

Ali ste se že naročili na edino pravo glasilo koroških Slovencev, na „Korošca“? Če še ne, tedaj to storite takoj. Naročnina se pošilja na upravništvo „Korošca“, Kranj.

Dopisi.

Rožek. (Koroške Ricmanje?) Nedaleč od Rožeka proti Dravi leži prijazna vas Št. Ilj na Koroškem. Že več let nastavljen je tam kot župnik g. Česky, rodom Čeh. Hodil je še vedno svoja pota in posebno pri svojih predstojnikih ni bil priljubljen. Tudi v farah, kjer je služboval, se je skregal iz raznih vzrokov z župljani in s predstojniki, tako dolgo, da so ga kratkoma suspendirali in končno odstavili. Prepovedali so mu opravljati duhovska opravila in jo razglasili po vseh sosednih cerkvah. Toda g. Česky se za to ni zmenil. Nastopil je — kot bivši jurist precej dobro podkovan tudi v cerkvenih postavah — pot pritožbe in — maševal naprej, četudi je g. župnik Ražun po ukazu iz Celovca zahteval oddajo ključev. G. Česky se je najprej skliceval na to, da ni bilo pravega kanoničnega procesa in ne kanoničnega sodišča. Pritožba je šla na nadškofa v Solnograd. Med tem pa je g. župnik Česky pridno vplival na svoje župljane. Nastali sta dve stranki, ki sta si v občini precej v laseh. Najbolj zanimivo je, da ena stranka imenuje drugo liberalno, ker ena stranka discipliniranemu župniku noče v cerkev, druga pa ne vpoštevata zapovedi in prepovedi škofa! Na slovesen način bi se morala zgoditi instalacija novega g. župnika Hornbeka. Prišel je iz Celovca knezoškof sam s kancelarjem Vidovicem, novi župnik, nekaj neprijateljev g. Českega, nekaj radovednežev, iz Beljaka pa g. nadkomisar L. s precejšnjim številom žandarjev! Cesar so se bali, to so dočakali. Pred cerkvijo in župniščem so se zbrali pristaši g. župnika Českega z njim v sredi. Na poziv, da naj odda ključ, cerkveno premoženje in cerkev, da odstopi in se spokori — odgovori župnik Česky, da je nedolžno obsojen, da sodbe ne prizna — da se je pritožil v Rim. Njegovi pristaši povedo isto. G. kancelar Vidovic izkuša v posebnem govoru vernikom razjasniti, da so na krivi poti, da g. Česky ni več njih župnik, da nima več mašnikovih pravic i. t. d. Toda kar se mogoče še nikdar ni zgodilo v tej cerkvi, glasno so ugovarjali župljani in glasno je protestiral g. Česky. Ne lepe besede, ne grožnje niso izdale ničesar — in gosp. škof je odšel s spremstvom, užaljen v dno duše. G. nadkomisar se je postavil na stališče, da ni njegova stvar, izsiliti kako cerkveno dejanje, tem manj, ker stvar še ni dognana do konca. Gosp. Česky bo župnikoval še naprej.

Št. Jakob. Čudne razmere so zavladale pri nas v Št. Jakobu. Neka tišina se je polastila celega našega Podgrada, naše prve slovenske trdnjave na Koroškem. Ni več tistega narodnega navdušenja, prepevanja in narodnega ponosa, kot je bilo to nekdanj. Pa zakaj? Bili smo poprej le narodni, bili smo edini v tem, da je naša prva svetinja narodnost in zato smo žrtvovali že precejšnjo svoto težko prislužnega denarja. Bili smo poprej samostojni in nismo se pustili komandirati od nikegar. Toda zapihal je drug veter, ki je zasejal med nas razpor. Črez Karavanke so pripluli črni oblaki, na katerih smo videli sedeti na visokih sedežih oznanjevalce miru (?), rešitelje (?) slovenskega naroda. Spoznali pa smo te naše odrasne (??), katerim ni za vero, ker so sami največji brezverci, in ne za narodnost prav nič, ampak edinele za njih mastne sedeže. To so bili tisti naši prijatelji, ki so pred par leti na tako nesramnem način mešetarili na Dunaju z nami koroškimi Slovenci, ko so nas takrat prodali Nemcem le zaradi tega, ker bi drugače izgubili na Kranjskem svoje mastne sedeže, na katerih sedijo kot poslanci. Bli so to sedanjji voditelji kranjskih klerikalcev. In z oblakov se je slišal glas Evangelista Kreka: «Slava nam na višavah in mir na zemlji tistim pohlevnim ovčicam, ki so bile od nas tepene in se nam klanjajo»; zadonela je trobenta Šuštersičeva in v Celovcu so

ostremeli in sneli klobuke. Toda celovski gospodje niso samo poslušali to dvojico, ampak sli so celo v boj za njo. Kranjski klerikalci so rekli: «Ciril in Metodova družba nam ne čá nobenega vinarja, raditega je protiverska, liberalna; nas je sram iti v boj zoper njo, pojdit Vi? In zopet so naši voditelji zaslepljeni ostrmeli in sli so v boj zoper našo narodno družbo. Iz Celovca pa smo dobili ukaz v Št. Jakob, dvomili smo sicer, je li ta boj res koristen za nas Korošce, a ker ni bilo drugega glasu, mislili smo, da je prav tako, kakor nam zapovejo in verjeli smo «Mirovim» besedam. Izgubili smo samostojnost in slepo plešemo kakor nam zagodejo v Celovcu. Št. Jakobčani! Proč od tistih, ki hočejo zasejati med nas strankarstvo, ki nam ne pustijo misliti, ampak želijo, da naj korakamo slepo za njimi. Nazaj k družbi, ki nas je Korošce podpirala in nas še podpira. Premislimo in preudarimo in uvideli bomo sami, da ne smemo biti pobarvani, ampak odkritosrčni in zavedni Slovenci.

Spodnji Dravograd. V restavraciji postaje južne železnice imajo na mizi Südmarkine vžigalice. Opozarjamo na to ravnateljstvo. Izzivati se na slovenski zemlji ne damo. Naj napravi zdobera red. — Dalje imajo v restavraciji postavljene nabiralnike za „Südmarko“, za društvo, ki ima namen, iztisniti Slovence s slovenskega ozemlja. V javnem, občemu prometu namenjenemu lokalno to absolutno ne gre ter je za slovenske potnike skrajno žaljivo! — Mi torej generalno ravnateljstvo južne železnice resno opozarjamo na to impertinenco ter pričakujemo, da odredi, da se iz restavracije takoj odstranijo ti nabiralniki!

Bače.* (Ustanovni občni zbor Ciril in Metodove podružnice.) Kakor je bilo že v zadnji številki «Korošca» objavljeno, se je vršil pri nas v gostilni pri Cvančarju ustanovni občni zbor Ciril in Metodova podružnice za Loč in okolico. Predsednik pripravljalnega odbora, g. Simčič p. d. Žher iz Loč otvori ob 3. uri popoldne zborovanje s sledečim nagovorom: V imenu pripravljalnega odbora Vas vse prav prisrčno pozdravljam, posebno pa mi je pozdraviti zastopnika Ciril in Metodove družbe g. Berceta iz Ljubljane. Poročati Vam imamo, kako je prišlo do tega, da ustanovljamo danes svojo podružnico. Nam vsem je dobro znano, kako delajo naši nasprotniki na vseh koncih in krajih, kako ustanovlja «Südmarka» v naših krajih svoje podružnice in kako se vsiljuje «Schulverein» v naše šole, od naše strani pa se v naših krajih še ni storilo ničesar. Pripravljali smo se že nad eno leto, ker pa se je začel razpor med vodstvom koroških Slovencev in Ciril-Methodovo družbo, smo čakali, da se ta razpor poravnava. Z vso gotovostjo smo pričakovali, da se bo ta razpor poravnal v prid naše koristne družbe in v prid nas koroških Slovencev sploh. Žal, da se to ni zgodilo. A vendar smo mi uvideli, da se nam je oklepati družbe, ker nas leta more znatno podpirati v boju proti našim nasprotnikom. (Tako je! Živio Ciril in Metodova družba.) — Predsednik poda nato besedo g. zastopniku Ciril in Metodove družbe. Iz obširnega in navduševalnega govora g. zastopnika posnamemo sledeče: Poslan sem od naše družbe, da Vam osebno izročim pozdrave in da Vam izročim simpatije, katere goji družba do Vas in sploh do vseh koroških Slovencev. Dežela, ki leži naši družbi najbolj na srcu, je koroška. Družba pa je za ohranitev Slovenstva na Koroškem tudi neobhodno potrebna. Ona ustanovlja in vzdržuje šole, v katerih se poučujejo otroci v materinem jeziku, da se morajo potem naprej izobraževati. Družba dela na to, da ohranimo slovenske otroke slovenskim staršem in slovensko zemljo Slovence. Tista šola, v kateri se ne poučuje v materinem jeziku, ne more dati otroku tega, kar potrebuje. To se vidi očitno v Vaših utrakvističnih šolah kamor zahajajo otroci 8 let, pa se ne naučijo toliko, da bi znali pravilno slovensko in nemško brati. Zato pa tudi otroci, ki pridejo iz take šole nimajo nobenega veselja do branja; posledica tega pa je, da zaostanejo v izobrazbi. Šolske oblasti na Koroškem hočejo, da ostanejo otroci neumni, da jih potem tem lažje ponemčurijo. Mi Slovenci moramo torej sami ustanovljati in vzdrževati take šole, v katerih dobijo naši otroci v slovenskem jeziku potrebno izobrazbo. Naša družba ustanovlja slovenske šole tam, kjer bi morale biti že po postavi slovenske. Da pa šole niso slovenske, zato skrbijo naše šolske oblasti v zvezi z «Südmarko» in «Schulvereinom». «Südmarka» podpira slovenske trgovce, gostilničarje in druge obrtnike, ki se prodajo za par krajcarjev in ki postanejo potem njeni najponižnejši hlapci in najhujši agitatorji. Ti delajo na to, da prideta občina in okrajni šolski svet v nemčurske roke; «Schulverein» pa ponudi šoli podporo in tako se začne potem nemški pouk. Ponemčevanje se začne torej že pri malih otrokih in že v teh hoče šola zadušiti ljubezen do slovenskega naroda. Pa kje nastavljata te dve družbi svoje šole? Tam, kjer ni nobenega Nemca, kjer smo sami Slovenci. Naša družba ni nasprotna drugim jezikom, nasprotno, ona naroča učitelju, da mora poučevati tudi nemščino. Toda med «poučevanjem nemščine na

* Za zadnjo številko prepoznaj došlo

podlagi materinskega jezika in vlivanjem nemščine v otroške glave pa je velik razloček. Namen naše družbe je, da ohranimo Slovenstvo Slovenstvu, da ne pustimo priti se pedi zemlje več v roke naših nasprotnikov. Pomislite, kako težko mora biti za tistega kmeta, ki je slabo gospodaril in ki mora s svojo družino zapustiti hišo, katera preide v tuje roke; še hujsje pa mora biti za nas Slovence, ako pridejo cele vasi in celi kraji v roke naših nasprotnikov. Pomislimo, ako udarijo sosednje čebele v drug panj in čebele v tem panju napadejo, se te branijo z vso silo, da bi tuje čebele prepodile in četudi pade veliko število čebelic. Mi Slovenci živimo kakor ena družina, kakor en panj, v katerem moramo biti vsi edini, mi vsi moramo čuvati naš slovenski panj, našo slovensko domovino. (Dobro, tako je!) Naša družba vzdržuje na koroškem dve soli; kolikor pa so meni znane koroške razmere, sem mnenja, da rabimo na Koroškem ravno toliko Ciril in Metodovih sol, kolikor je utrakvističnih; kajti šele potem bi se mi mogli uspešno boriti proti našim narodnim nasprotnikom. Naša družba je delovala za Koroško v toliko, v kolikor so dopuščala sredstva. Kar dobi družba s Koroškega, to pride zopet nazaj na Koroško, pa ne samo to, ampak ona daruje trikrat toliko. Dragi rojaki, veseli me, da ste navdušeni za našo družbo, podpirajte jo kolikor je v Vaših močeh, in družba bo šla za Koroško z vsemi sredstvi. — G. predsednik se zahvali g. zastopniku za lepe besede in podeli besedo g. G., ki govori o pomenu, katerega imata za nas Slovence Ciril in Metod. Ta dva sta bila prva, ki sta uvidela, da je nam Slovcem treba pouka v narodnem jeziku. Zložila sta abecednik in druge knjige v slovenskem jeziku, katerega so Slovenci lahko razumeli. Mi častimo ta dva kot naša prva boritelja za Slovenstvo. Pred 23 leti se je ustanovila za Beljak in okolico Ciril in Metodova podružnica in ako smo imeli takrat povod ustanoviti podružnico, ga imamo danes tembolj, ker so danes naši nasprotniki veliko hujsji, kot so bili takrat. Nočem posegati preveč v razmerje med šolskim društvom in Ciril in Metodovo družbo, a ker dobro poznam naše razmere, se hočem čisto nepristransko izraziti. Agitiralo se je za šolsko društvo, ko imamo itak že družbo tukaj, ki nam vzdržuje šole. Držimo se tiste družbe, ki nam je bila skozi 23 let prav in šele takrat, ko bomo vsi e liniv tem, da je novo društvo potrebno, šele takrat si ga ustanovimo. (Tako je!) Ostanimo zvesti svojim načelom! Družba ve gotovo sama predobro, da je Koroška pomoči najbolj potrebna. Govornik preide potem na slovenske šole. Ali so take šole za nas potrebne? Da, kajti šele potem se bomo mogli nadalje izobraževati, šele potem bomo častili naš rod in ko bomo enkrat častili sami sebi, nas bodo častili tudi naši nasprotniki. Poglejte jih vendar otroke, ki obiskujejo nemške šole; ako gredo za nekaj mesecev v tujino in se potem vrnejo, se sramujejo govoriti s svojim očetom in z materjo slovensko. Ali ni to za nas sramota. Nasi otroci se morajo najprvo učiti svoj materni jezik in potem šele nemški (potem bodo imeli pamet, pa se bodo učili). Našim nasprotnikom ni na tem prav nič ležeče, da bi se otroci v šoli kaj naučili, zadostuje, ako znajo častiti nemščino. Nikdar jim se ni padlo v glavo, da bi svoje ljudi kaj pametnega naučili, njim se gre le za bajlanje. Ako plačujemo davke, zahtevajmo tudi, da se bodo naši otroci v šoli kaj naučili. Upam, da bode danes ustanovljena podružnica delovala, da se bode razvijala v našo korist. Obrnite se na družbin odbor in ta Vam bode poslal možje, ki Vas bodo poučevali tudi v gospodarskih stvareh. Kličem Vam, ki ste najbolj izpostavljeni našim nasprotnikom, bodite za vedni Slovenci. (Živio!) Oglasil se je na to k besedi g. učitelj Kleinmayer, ki je povdarjal, da so naše utrakvistične šole prave «Volk»-šole v katerih se otroci pokvarjajo na duhu in na srcu. Šola ni samo zato tukaj, da bi učila znanosti, šola ima veliko večjo nalogo vzgajati otroku srce. Kako pa naj šola vzgoji srce, ako otrok ne razume jezika, v katerem govori z njim učitelj. Šola mora vzgojiti človeka, cel pa je človek šele takrat, ako je dobro vzgojen na duhu in na srcu. To pa je edino mogoče tam, kjer govori učitelj z otrokom v domačem jeziku. In take šole ustanavlja naša Ciril in Metodova družba, ki nam je že ponovno in tako tudi zadnje nedeljo na Jesenicah obljubila, da nas hoče podpirati. Govorila sta potem še dva druga gospoda, ki sta izrazila svoje veselje nad ustanovitvijo Ciril in Metodove podružnice. Zborovalci so besede govornikov z zanimanjem in veseljem poslušali in poznalo se jim jim je, da so jim šle k srcu. V odbor so bili izvoljeni narodno najbolj zavedni možje, za predsednika podružnice pa je enoglasno izvoljen g. Zither iz Loč. Članov se je priglasilo pri zborovanju 62. G. predsednik se je potem še enkrat zahvalil vsem g. govornikom za lepe besede, zborovalcem pa za vstrajno potrpežljivost in zaključil prezanimivo zborovanje. Ta dan pa je bil za nas Bačane dan veselja.

Pod Pečnico. Predzadnje nedeljo, dne 5. t. m. so igrali pri nas v gostilni pri Lesjaku igralci iz

Loč «Lurško pastavico». Igra je bila zelo dobro uprizorjena in pohvaliti moramo vse igralce, ker so z vso marljivostjo in spretnostjo izvršili svoje vloge. Na nekaj bi pa vrle igralce opozorili, namreč, da se naj poprimejo naših narodnih iger, posebno takih, v katerih se nam predstavlja naše kmečko življenje, ker so iste za nas bolj zanimive in privabijo več občinstva. Takih iger imate veliko na izbiro. Tudi naj se v prihodnje naznani igra po plakatih vsaj 8 dni prej in sicer v vsaki bližnji vasi po dva plakata, da ljudje to pravočasno izvedo. — Pred igro sta bila dva kratka govora, ki pa nam nista posebno ugajala. Govorilo se je, da se moramo vsi boriti le za vero; je li v našem kraju vera bolj v nevarnosti kakor narodnost? Mi pravimo da ne, ker v celi naši fari ne dobis nobene brezverca, pač pa nemško gnezdo. Dalje se je priporočalo, da smemo čitati samo «Mir», knjige družbe sv. Moharja in knjige nemškega Jozefovega društva. Tu se vidi, koliko je nekaterim ljudem za narodnost. Knjige nemškega društva se priporočajo, ki je družbi sv. Mohorja toliko na škodi. «Korošca» se je imenovalo kot nevaren brezverski list, katerega se ima vsak izogibati. Ravno nasprotno je res, da «Korošec» še ni nikdar pisal proti veri, pač pa zmeraj povdarjal samo narodnost. Mi torej svetujemo, našim čitateljem, da naj berejo vse slovenske liste, ki jim pridejo pod roke, potem bodo šele mogli sami premisljevati in razsoditi, kateri list se poteguje le za narodnost.

Pod Rožico. Že večkrat smo čitali v «Korošču», kako dela zagrizeno nemško-nacijonalno c. kr. ravnateljstvo državnih železnic v Beljaku za prodiranje nemštva na progi Beljak—Trst. Najbolj očitno pa napreduje germanizacija na kolodvoru Pod Rožico. Uradniki so zagrizeni Nemci, oziroma nemčurji, ki sploh ne razumejo slovensko ali pa nočejo razumeti. Restavracija na kolodvoru je popolnoma nemška, kjer sploh noben uslužbenec ne razume slovenski. Najbolj pa zna ravnateljstvo ponemčuriti delavce, in sicer na ta način, da je nastavljenih na kolodvoru nekaj nemških Solnogradčanov, večina pa Slovencev-domačinov. Ti Slovenci so vsled pritiska prisiljeni, da govore le nemško in nekateri so postali vsled tega že tako zagrizeni, da se sploh že sramujejo govoriti slovensko. Tako nemskutari vse od načelnika do najnižjega delavca. In to germaniziranje trpimo mi Slovenci v srcu naše slovenske zemlje. Slovenci, zahtevajte vozne listke samo v slovenskem jeziku, ako imate govoriti z uradniki ali delavci, govorite le slovensko; ako bi Vam hotel radi tega kdo kaj predbacivati, zahtevajte knjigo, v kateri se zapisujejo pritožbe, in tam zapišite v slovenskem jeziku vsako krivico, ki se Vam je zgodila. Mi moramo pokazati temu c. kr. ravnateljstvu državnih železnic v Beljaku, da so Pod Rožico in v okolici sami Slovenci doma, da živimo na slovenskih tleh in da morajo biti nastavljeni na našem kolodvoru sami slovenski uradniki in delavci, ki nas lahko razumejo in ki čutijo z nami.

Celovec. (Celovski župan Metnitz hoče protestirati!) Nedavno se je vršila pri okrajnem sodišču v Celovcu razprava, pri kateri je župan Metnitz izjavil da bo protestiral proti temu, da se je njegovemu klijentu, Josipu Sušniku, županu v Podgradu vrcila po sodišču v dr. Müllerjevi pisarni sestavljena slovenska tožba. Dejal je, da Sušnik pismene slovenščine ne razume, vsled česar bo podal on, kot njegov zastopnik, protest proti slovenski tožbi na zapisnik. Dr. Müllerjev koncipijent, dr. Gosak, pa je hudemu županu smehljaje pripomnil, da nemški koroški kmetje pisanega nemškega jezika tudi ne razumejo. V kakem jeziku bi se potem moralo sestavljati zanje tožbe? Dalje mu je povedal g. dr. Gosak še sledeče: «V ostalem pa je bajka o «novoslovenščini», katero je privlekel župan Metnitz na dan, že tako stara in trditev, da kmet pismene slovenščine ne razume tako, kot ne utemeljena izkazana, da nanjo nihče več ne verjame.» Kar pa se tiče protesta na zapisnik, rekel je g. dr. Gosak, naj g. župan to le poskusi, v prihodnjem slučaju, ko se bo nemška tožba dostavila slovenskemu kmetu, bo pa slovenski zastopnik dal ravno isti protest na zapisnik. Celovski župan očitno ni pričakoval sličnega odgovora in storil je to, kar sicer ne stori mnogokrat, namreč — molčal je! Kožentavra.

Vsi smo jokali, ker so vandrali, ko smo na puf dali.

Vidra je znana žival, ki v mokrem živi, v motnem lovi in se nato naglo izgubi. Take vidre pa se najdejo tudi med ljudmi in sicer največ tam, kjer je mnogo motnega v glavi in mokrega po gestilnah. Zadnje dobrote uživamo sicer dosti v naši vasi, prve lastnosti pa si naše visoke glave nikakor ne prištevajo, ampak se imajo za najbolj razsvetljene v dolini. In vendar se je našla Vidra, ki je njih prebrisanost v «spot» spravila. Hodil je namreč lep gospodič iz Štoka k nam, ki se je štel za geometra, imel vsenemško politiko v mezincu in na jeziku, delal za rdečo-nemskutarsko vzajemnost in pridno zalival svoje grlo in skrbel za želedeček, tako da je enemu gostilničarju že krede zmanjkalo in je moral zato vandrat k drugemu, kateremu se je s temi lastnosti tako prikupil, da je šel za njega «los von Rom». Posebno se je izkazal pri volitvah, kjer je spravil rdeče v naročje nemskutarjem in živo sanjaril o milijonih, ki so jih baje poslali Slovenci Srbom za vojsko. V zahvalo za njegovo rdeče-

belo-črno farbanje so mu priredili njegovi slavitelji hrupen «absid» (na puf seveda), po katerem je vzel po francosko slovo. Za seboj je pustil dolge obraze in koristen nauk za razsvetljene glave, ki so nekdanj kričali: hajl Vidra! Domačini pa imajo na njem vzgled, koliko je zaupati privandrancem.

Resnik. («Jager» Pavkar.) Znano je, kako strasten lovec je bil Pavkar. Ker so mu pa Slovenci vzeli lov in mu pod nosom streljajo, a on na vsak način hoče «jagati», je vzel namesto risanca leskovko (leskovo palico) v junaške roke in z njo «jaga» po travniku — krave. Ta spas je videli ob času, ko je živina na paši.

Kazaze. K pogrebu smo nesli 4. t. m. Ustinovega očeta z Breze ob Dravi. Rajni je bil zaveđen Slovenec in zelo priljubljen med sosedi, kar je dokazal njegov veličastni pogreb, katerega so se udeležili vsi znanci tudi iz oddaljenih krajev. Bodi mu zemljica lahka!

Pri Neži blizu Djekš je minuli teden ubil hlapec svojega gospodarja z motiko, ker ga je ta prišel miriti. Na posestvu, katero je hlapec z svojo družino oskrboval, je namreč nastal prepir. Ujezeni hlapec je zapodil vse od hiše, celo svojo ženo in otroke. Odgaani so se na to pritožili pri gospodarju, kateri je takoj šel na svojo posestvo, da razjarjenega hlapca umiri. Ob ti priliki pa ga udari hlapec z motiko po glavi, da je gospodar takoj mrtev obležal. Po suroveža pa so prišli kmalu potem orožniki.

Peary — Cook.

Zadnje čase se splošno govori o dveh najbolj zanimajočih osebah, namreč o najditelju severnega tečaja, Cooku in Pearyju. — Kdo je torej pravzaprav odkril severni tečaj. Cook ali pa Peary? Zadnji zahteva to čast za sebe, da je kot prvi dosegel severni tečaj na skrajni točki. Oba omenjena potovalca sta hotela hkrati odpotovati leta 1907. proti severnemu tečaju. Pearyja je zadrževalo potrebno popraviljanje ladije do jeseni leta 1908. Pred enim letom je pa nastopil potovanje s svojo soprogo na ladji «Roosevelt». Pri pojedini je dejal proti prijateljem, da hoče načrt ali izvršiti ali pa poginiti. Sedaj je pa menda res izvršil svojo namero. Njegovi slavi, kot drzen in neustrašen potovalec po severnih krajih naj bi se sedaj še pri-dejal visokodoneč naslov: Najditelj severnega tečaja. Dosedaj še nihče ni dosegel Pearyja v njegovih najdbah v arktičnem raziskovanju po Grönlandu (1892 in 1895). Po njem so nazvali Pearyjev prekop in en otok kot Pearyjevo zemljo.

Akoravno ni določeno in gotovo, kdo da je prvi prišel na severni tečaj, vendar določajo znanstveni dosegi resnega raziskovalca arktičnega sveta Pearyja kot takega. Kakor znano, je sledil Cook Pearyju do Etah, odtam se je obrnil zahodno od severne konice Grönlanda proti Grantlandu, od koder je najbrže šel v severni smeri dalje. Ta pot, eno leto daljši kot Pearyjev, je na ta način tudi razumljiv. Peary je porabil pri tem potovanju vsa svoja znanja iz prejšnjih potovanj po arktičnih krajih. Po njegovi trdovratni stanovitnosti za dosego si stavljenega cilja, je najbolj verjetno, da je res dosegel severni tečaj.

In Cook? Bil je prej zdravnik belgijske južnopolarne ekspedicije, ter se pozneje podal na Grönland, da sledi Pearyju na njegovem potu.

Ako premislimo, da je Pearyju sledilo že mnogo ekspedicij, ki so bile pod vodstvom slovenskih potovalcev in ki so se morale vendarle obrniti nazaj ali so pa ostale za vedno med ledom, potem je moral biti Cook, obdarjen z neko izvanredno srečo. Natančno se pa o Cooku za sedaj ne da ničesar dognati, ker on dela neverjetno reklamo po ameriških listih za sebe. In tudi Peary sam je brzojavil iz Neufundlandije Reuterjevem birou, naj ne smatrajo izjav dr. Cooka resnim in oba Eskima sta tudi izjavila, da Cook ni bil posebno daleč na severu.

Dr. Cook je imel v Kodanju v zemljepisni družbi predavanje o svojem potovanju. Predavanju je prisostvoval sam prestolonaslednik. Dr. Cook je slavil najprvo vse polarne raziskovalce kot Nansen, Pearyja in posebno Ottona Svedrupa, ki mu je primogel k sestavi ekspedicije. Orisal je program ekspedicije iz leta 1907, dalje tudi one leta 1908 ter glavne momente njegovega pota proti severnemu tečaju meseca marca in aprila. Ekspedicija je v teh mesecih zelo hitro nadaljevala pot, akoravno je znašal mraz 83 stopinj. Počasi je potem pošiljal moštvo nazaj in zmanjšal število psov, kar se je pokazalo kot pray praktično. Dne 21. aprila je dosegel severni tečaj ali bolje rečeno 90. stopinjo širine. Več ne more povedati, predno ne izide njegovo potovanje tiskano v knjigi. Izogibal

se je pa vsakega natančnejšega poročila o severnem tečaju.

Iz Newyorka poročajo, da je Peary brzojavil listu «Newyork Herald», da se je Cook poslužil njegovih Eskimov, njegov psov in njegovih pomožnih moči. «Da se odpravi vsako nesporazumljenje,» piše Peary, «izjavljam, da je način, po katerem je delal Cook, da bi me prehitel, nevredno moza, ki količkaj čá na čast.» Dr. Cook pa v svoji brzojavki imenuje Pearyja obrekovalca in egoista.

Po amerškanskem časopisju divja hud boj radi odkritja severnega tečaja. Peary imenuje v svojem poročilu Cooka lažnjivca, Cook pa Peary-a tata, ki si je prilastil njegov provijant. Viceadmiral Osborn izjavlja v nekem časopisu, da naj Peary molči. Če se bo drznil v Neworku nastopiti proti Cooku, mu bo on dokazal pred sodnijo, da je največji «svindler» sveta.

Gospodarska vprašanja.

Ob gnojenju jesenske posetve. Vsak kmetovalec se mora zavedati, da glede na vedno večje potrebe ob manjšem pridelku ne more več obstajati. Ako hočemo zvišati pridelok ozimne in izboljšati nje kakovost, je neobhodno potrebno, obilno rabiti umetna gnojila. Ozimna pšenica, kakor tudi ozimna rž potrebuje ob prvem razvitku precej mnogo fosforjeve kisline, kalija in dušika. Seveda je treba vsa ta živila pred setvijo podati rastlinam v obliki, topljivi v vodi, da jih rastline hitreje in lažje vskajo. Zaloga v vodi topljivih hranil je za rastline velike prednosti, ako je setev slabo prezimila. Iz premnogih poizkusov, ki jih je napravil c. kr. dvorni svetnik dr. Julij Stoklasa za ozimno rž in pšenico v različnih krajih Češke, izhaja, da se s porabo zgoščenih gnojil, pridelok da zvišati do 100%. Najbolje je rabiti za ozimno rž in pšenico na ha 300—400 kg superfosfata, 200 kg 40%nega kalijevega klorida (na lahkih tleh 400—500 kg kajnita) in 50—70 kg amonijevega sulfata. Vsak kmetovalec si tudi lahko prihrani mešanje, ako naroči mešanice, ki že obsegajo potrebna živila v primernem razmerju.

Vpliv gozdov na množino dežja. To vprašanje se je že večkrat razpravljalo. Zadnja temeljita razprava o tem prihaja iz Afrike. Vzhodno od velikega otoka Madagaskar je vrsta otočkov, ki se imenujejo Maskareni, in med temi otok Mauritius, ki je od leta 1810 last Angležev. Velik je približno tako kakor četrtnina Koroške. V notranjem delu otoka se nahaja gorovje zmerne višine (do 500 m). Leta 1850 je bila še tretjina njegovega površja pokrita z gozdi. Tekom 30 let pa so gozde posekali in danes je le še desetina otoka gozdnata. Zato je Walter, asistent tamošnje meteorološke (vremenske) postaje, preiskal dobo od leta 1860 do 1907, da bi dognal, ako je posekanje gozdov kaj vplivalo na vreme in množino padavin. Vsploh te preiskave je zanimiv. Množina dežja je ostala neizpremenjena, izpremenila pa se je razdelitev, in sicer neugodno. Prej, ko je še bilo veliko gozdov, je deževalo večkrat, zlasti popoldne, zdaj dežuje manjkrat, zato pa v izdatnejši meri. Število deževnih dni v letu se je zmanjšalo za 30. Rečic in potokov je na otoku dovolj, toda po letu usahnejo, dočim so v času zimskih dežev povodnji. Gozdi vplivajo torej na ta način, da enakomerno razdelijo vodovje, zadržujejo vlažnost in povzročajo tako milejše podnebje.

Podprite preobloženo sadno drevje! Po nekaterih krajih naše Koroške je sadno drevje letos tako obrodilo, da se kar lomi. Osobito jablane, pa tudi hruške so preobložene. Naši kmetovalci vidijo dostikrat, kakšna nevarnost preti sadnemu drevesu, pa ne da bi pomagali. Raje puste, da se drevo pokvari, nego da bi podložili preobložene veje s kako rogovilo ali s kolom. Priporočamo toraj, naj se to delo, kjer je potreba, prejkomogoče opravi.

Raznoterosti.

Strašna nesreča z avtomobilom. V mestu Indianapolis v Ameriki so se izkušala dva avtomobili, kateri bi mogel hitreje voziti. Neki mož, po imenu Bourge, se je peljal kot bi ga vrage nesel: Pa nesreča! Zavozil je v neko drevo in nesreča je bila grozna. Avtomobil se je razletel na drobne konce, Bourge in pa mož, ki je bil tudi v avtomobilu, bila sta pri tej priči mrtva.

Ogenj v gozdu. V deželi Kolumbija (v Ameriki) gorijo veliki gozdovi že dlje časa. Tudi velika vas se je od tega ognja vnela in je popolnoma pogorela.

Mož in žena skupaj v smrt. V Gradcu je živel že dolgo časa profesor dr. Gumplovič Bil je zelo dober in učen mož. Poučeval je o postavah na visoki šoli ali univerzi. Živel je čisto sam záse in ni občeval skoro z nikomur drugim, kakor s svojo ženo. Z ženo pa sta se zelo dobro razumela, vladala je med njima prava ljubezen. V zadnjem času ga je mučila huda bolezen v goltancu. Gumplovič pa je mirno prenašal. Čeravno že zaradi te bolezni skoro govoriti ni mogel več, ni tožil nič in še povedal ni komu kaj o njej. Žena njegova je pa imela zopet drugi križ. Bila je bolna na očeh in je v zadnjem času skoro čisto oslepela. Zaradi tega sta sklenila starčka, da bosta šla prostovoljno v večnost. Pa tudi o tem nikomur nista kaj povedala. Napisala sta nekega dopoldne pismo, v katerem je stalo, da umreta zaradi neozdravljivih bolezni in zaradi starosti prostovoljno. To pismo sta položila na mizo, potem sta se pa napila štrupa, ki je še hujši, kakor mišenca (cijankali). Še dekla ni vedela, kaj se je zgodilo v izbi. Ko so duri vložili, ležala sta že oba mrtva, zraven nju na mizi pa je bilo omenjeno pismo. Ljudem sta se ta dva starčka zelo smilila. Bilo je pri pogrebu čudno veliko ljudi in marsikatero oko je bilo rosno.

Na otroke nikdar ne moremo dovolj paziti. V Budimpešti (glavno mesto Ogrske) so se igrali otroci pri pesku. Bilo je namreč navoženega velik kup peska za zidanje hiš. Otroci so si naredili v kup luknje in so rekli, da so to njih izbe. Pesek se je pa odrahnil in podsul štiri otroke. Oni otroci, ki so bili zunaj, so začeli vpiti. Ljudje so prileteli in izvlekli otroke, toda trije so bili že mrtvi, ta četrti je pa tudi kmalu na to umrl. Mati enega zasutih otrok se je pripeljala z vozom iz mesta proti pesku, kjer so se otroci igrali. Ko je pa zagledala toliko ljudi okoli peska, si je takoj mislila, da ne more biti dobrega, skočila je kar z voza, da bi hitreje prišla k pesku. Skočila je pa tako močno in naglo, da si je zlomila nogo. Kljub temu pa je divjala proti pesku. Ko je pa prišla tja in je izvedela, da je njen otročiček mrtev, zgrudila se je brez zavesti na tla.

Vojsk ne bo več na svetu. Če bi kdo pred petdesetimi leti rekel, da ne bo več vojsk na svetu, bi se mu vsi smejali. In vendar je to mogoče! Smemo celo upati, da se bo to res zgodilo. Včasih so bili povsod po deželi grofje. Ti grofje so imeli tudi žovnjirje in če sta se dva grofa malo sprla, so morali iti žovnjirji z orožjem drug nad drugega. Neumno je to, ni res, da bi se žovnjirji vojskovali zaradi tega, ko se pričakata grofa. Tedaj so pa mislili, da mora že tako biti, da drugače ni mogoča. Gotovo pa je, da se tudi države ne bodo dolgo več vojskovali. Sestavilo se bo sodišče. V tem sodišču bodo pametni in izkušeni možje. Ko se bodo deti kaki državi prepirali zaradi česa, razsodilo bo to sodišče, katera stran ima prav in katera ne. Tako bi šlo tudi tukaj brez vojske. Da se tudi države morejo poravnati brez vojske, se je v novejšem času že večkrat pokazalo in ravno sedaj imamo zopet tak slučaj. Šlo se je namreč za otok (otok je dežela, katera leži sredi morja tako, da stoji okoli nje voda). Ta otok je spadal prej k Turčiji. V novejšem času pa so si ga hoteli pridobiti po zvijači Grki. Če bi bil na Turškem še vedno stari sultan s svojo prhnelo vlado, katere se ni nihče bal, bi bilo to tudi gotovo šlo. Pa na Turškem je zdaj drugi sultan in druga vlada (Mladoturki), ki hočejo spraviti vse v red in tudi ne odstopijo od svojega posestva. Zato so se začeli med Turčijo in Grško prepirati. Bilo se je bati, da izbruhne vsak čas vojska. In vendar so dosegli pravični in ugledni možje, da se je stvar poravnala in se ni več bati vojske.

Novi goldinarji. V seji generalnega sveta avstro-ogrske banke je naznanil glavni tajnik Pranger, da bo treba nakovati novih goldinarjev, dasi je bilo določeno, da te vrste denarja ne bo več v prometu. Vzrok, da vendarle dobimo nove goldinarje, je ta, da državni zbor še ni rešil predloge o kovanju novega kronskega in dvekronskega denarja.

O ciganih je izšel spis od dr. Skota, kateri prinaša veliko zanimivosti o zgodovini in navadah tega posebnega plemena. Dr. Skot je namreč našel vire, katerih se še dosedaj ni posluževalo. V teh je našel 11 starodavnih ciganskih metodij, kateri so bili v onem spisu prvokrat natisnjeni.

Zagotovilo se je, da so imeli cigani že od nekdaj navado, da so pokopavali mrliče na skritih krajih. Delali so to na tak način kakor so zahodni Gotje pokopali svojega kralja Alariha. Izpustili so namreč vodo iz struge, pokopali v njej mrtvece in potem spustili vodo zopet vanjo, da je tekla kot prej. Vse imetje umrlih rodnih bratov so zažgali in ta navada je še ostala pri ciganih, živečih na Angleškem. Vzrok temu pa ni bila toliko vera, iti celo imetje umrlih ž njimi na oni svet, kakor mišljenje, da je duša tako tesno združena s telesom in imetjem, da more dobiti samo tedaj popolno prostost, če se je uničil ves imetek umrlega. Čudna je navada, se odreči za vse življenje jedi, katero je umrli sorodnik jako rad jedel; nadalje vera, da se posoda omadežuje, če se je dotakne pasji jezik ali pa ženska srajca. Ti nazori se razlagajo kot ostanek navad iz jutrovih dežel.

Psi kot vojaška straža. Kakor piše „Pensiero Militare“, izkorišča italijanska armada razumnost psov na originalen način. V Bolonji n. pr. varuje utrdbene napise stražniški pes. Moštvo na straži lahko spi, samo ne sme odložiti orožja. V odprtih utrdbah je vedno pripravljen nekaj vojakov, da bi prihiteli, kadar bo dal pes kako znamenje. Z uporabo takih psov se prihrani mnogo vojaškega materiala: ker bi moralo stražiti drugače šest ali devet mož, zadostajo tako trije. Pse se drži jako strogo, za posebno pazljivost dobijo še kaj posebej, n. pr. košček cukra, ali ne sme se jim dobrikati, a tudi ne slabo ž njimi postopati. Nemogoče je, da bi pes na straži zaspal. Te štirinogte straže izvršujejo svojo službo z največjo pazljivostjo in varuje, o celo včasih svoje človeške tovariše pred marsikakem presenečenjem. Major Guidi je opazoval enkrat pri nočnem pregledovanju straž, kako pes videč, da se bliža častnik, budi spečega vojaka s tem, da ga je vlekel za suknjo. V ladjedelnici je tak štirinožni stražnik preprečil tatvino, katere se je udeležil tudi neki vojak. Pes je vojaka poznal ter ga pustil mirno iti, toda začutil je v bližini dva pomagača, civilista, in je tako močno zalajal, da vojak niti časa ni imel, da bi se skrnil pred prihajajočo stražo.

Shod ogrskih katolikov se je vršil koncem avgusta. Slovaški katoliki so izjavili, da se shoda ne udeležijo in da bodo v bližini Hlinkovega zapore demonstrirali proti nasilju katoliške cerkvene vlade na slovaškem ljudstvu. Madžarom bi bilo to seveda zelo neljubo in so za to proglasili, da nobenega Slovaka ne puste do Segedina in posebno, da jim nobene dvorane ne dajo za zborovanje.

Lovske puške

11 vseh sestav, priznano delo prve vrste, z najboljšim strelnim učinkom priporoča 52-28

Prva borovska tovarna orožja

PETER WERNIG

c. in kr. dvorni založnik v Borovljah :: Koroško. Slovenski ceniki brezplačno in poštne prosto.

Epilepsija.

Kdor trpi na božjasti, krču in drugih nervoznih boleznih, zahteva naj knjigo o tem.

52-37 Dobi jo zastoj in poštne prosto v 9

Labudovi lekarni, Frankobrod o. M.

(Privil. Schwanen-Apotheke, Frankfurt a. M.)

Vurstvena znamka: „SIDRO“

Sinemet Capsici comp.

nadomestek za 22

sidrov - pain - expeller

je vobče priznan kot **izvratno, bolečine tolažeče in odvajalno vmetenje pri prehlajenju** i. t. d. Dobi se ga v vseh lekarnah za 80 v, K 1-40 in 2 K. Pri nakupu tega povsod priljubljenega domačega zdravila, naj se vzame le izvorne steklenice in škatlje z našo varstveno znamko „SIDRO“, kajti potem je gotovo, da se je dobil izvorni izdelek.

Dr. Richterja lekarna pri „zlatem levu“

v Pragi

Elizabetna ulica št. 5, nova.

Razpošiljatev vsak dan.

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu.

Akcijski kapital K 3.000.000.

Denarne vloge obrestujemo po

4½%

od dne vloge do dneva vzdiga.

☛ Kolodvorska cesta št. 27. ☛

Zamenjava in eskomptuje

izrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapadle kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje. — Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške in ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. :: Borzna naročila.

Centrala v Ljubljani. Podr. v Spiljetu in Trstu.

Turške srečke. Šest žrebanj na leto. Glavni dobitek 300.000 frankov. Na mesečno odplačevanje po K 8— za komad. 1 52—38

Tiske srečke s 4% obrestmi. Dve žrebanji na leto. Glavni dobitek K 180.000. Na mesečno vplačevanje po K 10— za komad.

Prodaja vseh vrst vred papirjev proti gotovini po dnevnem kurzu.